Exclusiv

Liiceanu, despre „cum sa dai cu Heidegger in geamul lui Basescu“

Cristian Teodorescu

Se implineste o luna de cind ziarul „Ziua“ il supune pe Gabriel Liiceanu unei campanii continue de denigrare. Ea a inceput cu doua pagini de ziar al caror titlu - „Liiceanu“ - a fost scos si pe prima pagina, cu poza si cu subtiluri incendiare, din care rezulta ca Liiceanu „a furat din Heidegger“, ca „si-a inventat disidenta“, ca „si-a cosmetizat opera antedecembrista“ si ca, „in general, are mari probleme de morala“. Doua saptamini mai tirziu, unghiul de atac a fost schimbat: s-a trecut de la terfelirea persoanei la terfelirea institutiei de care e legat numele sau, la Humanitas: privatizari profitabile, esalonari vinovate, datorii curente la bugetul de stat...

Domnule Liiceanu, pentru inceput, vreau sa va pun urmatoarea intrebare. A doua zi dupa dezlantuirea atacului din „Ziua“, spuneat i, in ziarul „Romania libera“, ca ati citit toate acuzele de acolo „cu amuzament“, intrucit vi se pareau enorme si, pentru orice om cu scaun la cap, total neverosimile si ilare. Continuati sa credeti acest lucru si dupa acest „foc continuu“ de aproape o luna? Nu credeti ca lumea va incepe sa gindeasca asa: „Dom'le, n-o fi totul adevarat din ce-i pun omului asta in spate, dar ceva-ceva pina la urma tot este“? Nu va temeti de acest „ceva-ceva“? Si, in fond, domnule Liiceanu, chiar nu e nimic adevarat din ce spun acuzatorii dvs. de la „Ziua“?

M-am amuzat, ce-i drept, copios citind primele pagini din „Ziua“, cele publicate sub titlul „Liiceanu“. Razbatea din ele atita rea-credinta, ura, frustrare, mirsavie, incultura etc., incit acest „prea mult“ facea ca lucrurile sa vireze spre comic si derizoriu, ticalosia raminind intacta. Si un copil de gradinita simtea ca „domnii aia erau rai“. Era, in proiectantii montajului si in executantii lui, un amestec straniu de raceala in calcularea raului si patima in realizarea lui. Nu m-am putut impiedica sa ma intreb ce anume din persoana mea si din faptele mele poate sa-i scoata din minti in asemenea masura.

Faptul, se pare, ca ati semnat (sau chiar ati scris) un apel care s-a dovedit extrem de bine tintit si care „a scos din minti“ si o parte a clasei politice din Romania sau, mai precis, pe cei care erau „anti-Basescu“. Nimic, totusi, nu putea, la prima vedere, sa justifice o asemenea violenta si o asemenea punere in scena. Ba da. Faptul ca v-ati transformat, cu vremea, intr-un fel de „reper“, in ceva extrem de credibil prin tinuta publica si prin capacitatea de a exprima in mod simplu, clar si transant ceea ce foarte multi oameni simt la un moment dat. De-asta trebuia sa fiti murdarit, tavalit putin prin noroi. Sa fiti facut necredibil. Ziceati ca nu v-a afectat. Chiar deloc? Si repet intrebarea: nu va simtiti vulnerabil in nici unul din punctele in care ati fost atacat?

„Sa arunci cu Heidegger in geamu' lui Basescu“

La inceput, singurul lucru care m-a afectat a fost soarta lui Heidegger in Romania, gindul ca unul dintre cei mai rasati ginditori ai lumii a putut fi tras intr-o mizerabila reglare de conturi romaneasca. E ca si cum regina Angliei ar fi fost violata intr-un parc de niste boschetari. Un prieten, Vlad Zografi, care are un umor nebun, imi spune zilele trecute: „Mai, zice, formidabil! Cind te gindesti ca Heidegger e folosit pe post de piatra de spart geamu' lui Basescu. Auzi, sa arunci cu Heidegger in geamu' lui Basescu!“.

Asta a fost la inceput. Pe urma, lucrurile au luat alta turnura. Dupa prima reactie de amuzament - am sa rezolv totul la tribunal, mi-am zis - au urmat indignarea si revolta in fata a ceea ce se petrecea.

Ce se petrecea, in fond?

Se petrecea o substituire de imagine. Este o tehnica cu mult mai evoluata decit aceea a lui „calomniati, calomniati, pina la urma tot ramine ceva“. Comunistii au descoperit tehnica grosolana si radicala, dar extrem de eficienta, a rasturnarii imaginii. Ea este bazata pe minciuna 100%. E ca si cum ti s-ar confectiona alt trup, ca si cum ai deveni altul. Tu insuti trebuie sa ajungi sa nu te mai recunosti in imaginea care pina atunci era a ta si sa incepi sa crezi ca arati ca in noua imagine, cea confectionata cu gindul de a fi distrus. Aceasta tehnica merge pe practicarea mincinii necredibile si uriase, dar care, tocmai pentru ca e necredibila si uriasa, devine credibila: prin enormitate si prin repetitie. Tehnica e simpla, ba chiar puerila. Se stie despre cineva ca este onest? Atunci trebuie sa afirmi in gura mare ca de fapt este bandit, hot si veros. Se stie despre cineva ca e bun, generos etc.? Incepind de miine vom spune despre el ca e zgircit si rau ca o fiara. Despre sfinte vei spune ca sint tirfe, despre un tata iubitor vei spune ca si-a abandonat copiii etc.

Si de ce ar fi eficace o asemenea tehnica de murdarire, de vreme ce toata lumea stie ca nu e asa?

Asta e foarte usor de facut in societatile mari. Nu o poti aplica intr-un sat, de pilda, in care „toata lumea stie ca nu e asa“, dar o poti aplica la scara unei tari (unde nu toata lumea „te stie“ personal) si cind afirmatia pe care o faci are prestigiul lucrului scris (ziarul) sau al imaginii (televiziunea). Si cind o faci sistematic, sub forma unei campanii. Se gasesc apoi oricind doi-trei oameni dispusi sa intre in acest scenariu al defaimarii care, urindu-te, vor spune despre tine orice. Iar lumea nu poate sa creada ca albul poate fi transformat in negru si invers fara nici un temei. De fapt, asta e slabiciunea plamezii umane: nu accepta ca poate fi radical mintita.

E vorba, de fapt, despre o tehnica a schimbarii semnelor.

Intocmai. Daca, de pilda, despre Liiceanu se stie ca e un profesionist respectat in domeniul lui si ca a introdus in cultura romana pe unul dintre cei mai importanti ginditori ai lumii, tu vei spune despre el nu ca a tradus aproape 2.000 de pagini din ginditorul acela, ci ca e un plagiator si ca l-a plagiat pe insusi autorul caruia i-a dedicat o parte din viata. Daca Liiceanu pare un om nepatat social, care si inainte de '90, si dupa aceea a incercat sa traverseze o perioada grea a istoriei evitind anumite gesturi compromitatoare, tu vei spune despre el ca a fost un profitor al tuturor regimurilor. Daca despre Liiceanu „toata lumea stie“ ca a transformat vechea Editura Politica a PCR intr-una dintre cele mai luminoase institutii de cultura din Romania si ca aceasta institutie are un comportament fiscal impecabil, atunci „toata lumea“ trebuie sa stie ca succesul lui Humanitas se explica prin „conturile fabuloase“ ale vechii edituri de partid si ca Humanitas e plina de datorii la bugetul de stat. Asta e tehnica „schimbarii semnelor“ de care vorbeati dvs. sau cea a „rasturnarii de imagine“ de care vorbeam eu: o imagine (a mea) trebuie inlocuita cu o alta, opusa primeia, si care totodata sa-i ia locul. Dintr-o imagine a binelui trebuie sa faci una a raului.

Sint mai usor de manipulat oamenii blazati

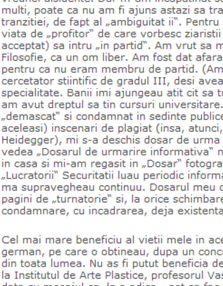

Si de ce e nevoie de asta?

Pentru ca sint mai usor de manipulat oamenii blazati, scirbiti, care nu mai cred in nimic, care nu mai au repere, care si-au pierdut speranta. Oamenii trebuie sa ajunga sa creada ca nu mai e nimic sfint pe lumea asta si ca, deci, totul e cu putinta si totul e permis. Pentru asta trebuie sa dispara exemplele de oameni care, cum spuneati, ar putea deveni repere. Oamenii trebuie sa ajunga sa spuna: „Aoleu, m-am inselat. Nici in asta nu pot sa am incredere“. Iar de la „nici asta, nici asta“ la „toti sint lichele, corupti etc.“ mai e doar un pas. Cei de la „Ziua“ cu asta se ocupa: „Mai exista vreun om in Romania cu un capital public-moral intact? Daca exista, atunci sa trecem sa-l demolam“. Lichelele nu functioneaza bine cu adevarat decit atunci cind nu au termen de comparatie care sa-i dea de gol ca lichele. Ei trebuie sa-i faca pe oameni sa creada ca toata lumea e asa, ca ei. Toti trebuie trasi in mocirla lor.

Acceptati, deci, ca faceti parte dintre acesti oameni care „merita“ sa fie demolati?

Nu am pretins niciodata ca sint un inger. Dar am tinut sa am o anumita impecabilitate sociala. Nu e usor sa traiesti in comunism, sa fii scriitor si sa nu-ti prostituezi niciodata cuvintele. Nu e usor sa traiesti intr-o societate draceasca si sa refuzi aranjamente cu diavolul.

Inainte de a-mi raspunde la ce v-am intrebat la inceput, spuneti-mi, considerati ca pina in 1990 ati fost disident? In „Ziua“ ati fost acuzat ca v-ati confectionat un asemenea destin cind, de fapt, ati fost un „profitor“.

M-am ferit tot timpul sa-mi fac un titlu de glorie din refuzurile sistematice de care va vorbeam si, deopotriva, din ce am „patit“ inainte. Nu am facut gesturi enorme, care sa ma situeze in virful vreunei disidente. Dar m-am incapatinat sa am un mod de viata pe care, daca l-am fi avut mai multi, poate ca nu am fi ajuns astazi sa traim intr-o societate care se tiriie la nesfirsit pe drumul tranzitiei, de fapt al „ambiguitat ii“. Pentru ca ma provocati, am sa descriu totusi cum arata acea viata de „profitor“ de care vorbesc ziaristii de la „Ziua“. Am refuzat (fara sa-i judec pe cei care au acceptat) sa intru „in partid“. Am vrut sa ma port, intr-un institut ideologic cum era Institutul de Filosofie, ca un om liber. Am fost dat afara. Apoi am fost dat afara de la Institutul de Istoria Artei pentru ca nu eram membru de partid. (Am fost reprimit dupa o vreme). Am ramas pina in 1990 cercetator stiintific de gradul III, desi aveam doua facultati, doctorat si destule lucrari de specialitate. Banii imi ajungeau atit cit sa traiesc de la o luna la alta. Nefiind membru de partid, nu am avut dreptul sa tin cursuri universitare. Fiind considerat „necorespunzator ideologic“, am fost „demascat“ si condamnat in sedinte publice, mi s-au facut (exact ca astazi! metodele lor au ramas aceleasi) inscenari de plagiat (insa, atunci, in 1974, i plagiam pe Noica si Biblia, nu ca astazi, pe Heidegger), mi s-a deschis dosar de urma rire, iar incepind cu 1971 mi s-au montat in casa (a se vedea „Dosarul de urmarire informativa“ nr. 907) microfoane. Mi s-au facut, in absenta, perchezitii in casa si mi-am regasit in „Dosar“ fotografii dragi mie, refotografiate si arhivate in „Anexe“. „Lucratorii“ Securitatii luau periodic informatii despre mine de la vecinii din bloc, iar unii dintre ei ma supravegheau continuu. Dosarul meu de urmarire pe primii cinci ani, doar, contine sute de pagini de „turnatorie“ si, la orice schimbare a „liniei Partidului“, el se putea transforma intr-unul de condamnare, cu incadrarea, deja existenta in dosar, de „element ostil regimului“.

Cel mai mare beneficiu al vietii mele in acei ani a fost faimoasa bursa Humboldt, bursa a statului german, pe care o obtineau, dupa un concurs de acte ce avea loc la Bonn, cercetatori academici din toata lumea. Nu as fi putut beneficia de ea, o data ce-am cistigat-o, fara sprijinul rectorului de la Institutul de Arte Plastice, profesorul Vasile Dragut. Am primit initial o viza pentru 80 de zile o data cu mesajul ca, la o adica, „pot sa fac treaba si pe alte meridiane ale lumii“. M-am intors, asa cum s-a intors si Plesu, spre stupoarea multora. Ei, da, au existat si „imbecili“ ca noi, care am crezut tot timpul ca viata noastra este legata de acest loc si ca asta e si tara noastra, nu numai „a lor“. Am trait, daca vreti, un „patriotism de contracarare“, iar dupa 1990 - structurile si personajele dinainte raminind active - el a ramas valabil, insotindu-se de asta data si cu unul, oarecum eroic prin efortul pe care-l presupune, „de reconstructie“. Si cu asta, daca acceptati, trecem la „povestea Humanitas“.

In Romania, un om onorabil devine un pericol pentru toate lichelele

Sa inteleg totusi ca dupa „amuzamentul“ initial, mai ales cind s-a ajuns la povestea cu Humanitas, ati simtit ca statutul dvs. de onorabilitate este pus in pericol si atunci de-abia v-ati hotarit sa reactionati. Pentru ca eu v-am propus un interviu inca din prima clipa a campaniei.

Asa e. Vedeti, adevarul e ca am muncit tare mult in viata mea. Am muncit cu pasiune si cu o obsesie a lucrului impecabil facut. De la inceput am aflat ca la noi, la romani, alaturi de iubirea, admiratia sau recunostinta pentru stradania ta, venite din partea multora, un semn infailibil al reusitei - iar acesta devine extraordinar de vizibil - este cantitatea de ura pe care o stirnesti in jur. Numai ca invidia si ura, care intr-o masura insotesc pesemne orice reusite de pe lumea asta, au la noi o calitate aparte: sint salbatice, „necultivate“, grosolane. Si, lucru de necrezut, uneori sint „impersonale“, vin din partea unor oameni pe care nu-i cunosti, cu care nu te-ai intilnit niciodata si care nu ar avea ce sa aiba cu tine. Si care, totusi, ar vrea sa te sfisie. E o ura care are inca amprenta aia teribila a urii de clasa si de rasa, in care un om e ucis nu pentru ce e el ca individ, ci pur si simplu pentru ca apartine unei categorii damnate. In acest caz, statutul de onorabilitate, de excelenta, de impecabilitate trebuie atacat. Cind cineva dobindeste acest statut, el devine, dupa cum va spuneam, o jignire si un pericol pentru toate lichelele. El trebuie urgent maculat. Ajungind sa fiu maculat in felul acesta, trebuie sa deduc ca sint pe cale sa dobindesc un asemenea statut. Iar daca e asa, sint totodata foarte hotarit sa-l apar. Cind e vorba de calambururi oligofrene de tip „Liiceanu“ sau „Liigheanu“, lucrurile se pot rezolva, cum va spuneam, intr-un tribunal. Cind insa calomnia ia forme antmetice, cind e imbracata in cifre, ea capata alura. Cifrele au prestigiu. Nu sint „vorbe goale“. Si atunci merita sa raspunzi. Pentru ca, in acest caz, esti tras pe terenul pungasiilor si al coruptiei care ne maninca viata. Drept pentru care va asigur ca am sa raspund, am sa raspund pe intelesul tuturor si folosind, la rindul meu, cifre.

Partea a doua a interviului va aparea in editia de miine a ziarului.